

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ МЕНЕДЖМЕНТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАУКИ І ПРАКТИКИ

"ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики"

Всеукраїнський науково-виробничий журнал

ЕФМ

7' 2019 (47)

Заснований у 1997 році під назвою "Вісник Вінницького державного сільськогосподарського інституту". У 2010 – 2014 роках виходив під назвою "Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету".

З 2015 року "Економіка. Фінанси. Менеджмент:
актуальні питання науки і практики".

*Свідоцтво про державну реєстрацію
засобів масової інформації №21154-10954ПР від 31.12.2014 р.*

Засновник

Вінницький національний аграрний університет

Редакційна колегія:

Головний редактор

*доктор економічних наук, професор, академік НААН України **Калетнік Г.М.***

Заступник головного редактора

*доктор економічних наук, професор **Прямухіна Н.В.***

Члени редакційної колегії:

*Doctor of Economics, Professor **Jekabsons Sandra;***

*Doctor of Administrative Sciences, Associate Professor **Sproge Ilze;***

*доктор економічних наук, доцент **Вдовенко Л.О.;***

*кандидат економічних наук, доцент **Гончарук І.В.;***

*кандидат економічних наук, доцент **Ємчик Т.В.;***

*доктор економічних наук, доцент **Луцяк В.В.;***

*кандидат економічних наук, доцент **Пришляк Н.В.;***

*кандидат економічних наук, доцент **Салькова І.Ю.;***

*доктор економічних наук, професор **Свиноус І.В.;***

*доктор економічних наук, професор **Шпикуляк О.Г.***

*Адреса редакції: **21008, Вінниця, вул. Сонячна, 3, тел. 52 - 07 - 37**
Сайт журналу: <http://efm.vsau.org/>, електронна адреса: efm@vsau.vin.ua*

*Відповідальний секретар редакції – кандидат сільськогосподарських наук,
доцент **Янчук В.І.,**
літературний редактор-коректор і переклад іноземною мовою – **Горобець А.В.,**
технічний секретар редакції журналу –
кандидат технічних наук, доцент **Зелінська О.В.***

"ECONOMY. FINANCES. MANAGEMENT: Topical issues of science and practical activity"

Ukrainian Scientific and Production Journal

7' 2019 (47)

Founded in 1997 under the name "Herald of Vinnytsia State Agricultural Institute".

**In 2010 - 2014 it was published under the name of "Collected Works
of Vinnytsia National Agrarian University".**

**Since 2015 – "Economy. Finances. Management: topical issues of science
and practical activity".**

Certificate of registration of mass media №21154-10954 PR of 31.12.2014

Founder:

Vinnytsia National Agrarian University

Editorial Board:

Chief editor

*Doctor of Economic Sciences, professor, academician of NAAS of Ukraine **Kaletnik H.***

Deputy Chief Editor:

*Doctor of Economic Sciences, Professor **Priamukhina N.***

Members of the Editorial Board:

*Doctor of Economics, Professor **Jekabsone Sandra;***

*Doctor of Administrative Sciences, Associate Professor **Sproge Ilze;***

*Doctor of Economic Sciences, Associate Professor **Vdovenko L.;***

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Honcharuk I.;***

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Yemchyk T.;***

*Doctor of Economic Sciences, Associate Professor **Lutsiak V.;***

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Pryshliak N.;***

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Salkova I.;***

*Doctor of Economic Sciences, Professor **Svynous I.;***

*Doctor of Economic Sciences, Professor **Shpykuliak O.***

*Address of the Editorial Office: **3 Soniachna St., Vinnytsia, 21008, tel. 52-07-37***

*Web site of the Journal: **<http://efm.vsau.org/>, e-mail: efm@vsau.vin.ua***

Executive secretary of the Editorial Board – Candidate of Agricultural Sciences,

*Associate Professor **Yanchuk V.,***

*language corrector and translator – **Horobets A.,***

*technical secretary – Candidate of Engineering Sciences, Associate Professor **Zelinska O.***

ДУМКА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

ТОМАШУК І.В. ОРЕНДНІ ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

175-183

Журнал внесено в оновлений перелік наукових фахових видань України з економічних наук під назвою **"ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики"** (підстава: Наказ Міністерства освіти і науки України 21.12.2015 №1328).

Включений до міжнародних наукометричних баз і каталогів наукових праць:
Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського, Україна, сайт: <http://nbuv.gov.ua>
Google Академія, сайт: <http://scholar.google.com.ua>

Матеріали друкуються українською, англійською і російською мовами.

Номер схвалено і рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Вінницького національного аграрного університету, протокол № 5 від 29 листопада 2019 р.

Усі права застережені. Тексти статей, таблиці, графічний матеріал, формули захищені законом про авторські права. Передрук і переклад статей дозволяється за згодою авторів.

Відповідальність за зміст публікацій і достовірність наведених в них даних та іншої інформації, несуть автори статей. Висловлені у надрукованих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

Підписано до друку 29 січня 2020 року

Формат 60x84/8. Папір офсетний.

Друк офсетний. Ум. друк. арк. 15,0

Тираж 100.

Зам № 28

Віддруковано у
Вінницькому національному аграрному університеті
м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, 21008.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5009 від 10.11.2015

VIEWPOINT OF A YOUNG SCIENTIST

TOMASHUK I. RENTAL LAND RELATIONS IN RURAL AREAS: THE MODERN CONDITION AND THE MAIN AREAS OF IMPROVEMENT

175-183

The journal is entered on an updated list of scientific professional editions of Ukraine on economic sciences called "**Economy. Finances. Management: actual issues of science and practical activity**" (Resolution of Ministry of Education and Science of Ukraine №1328 from 21.12.2015).

Included with the international scientometric databases and directories of scientific publications:
The National Library V.I. Vernadsky, Ukraine, site: <http://nbuv.gov.ua>
Google Scholar website: <http://scholar.google.com.ua>

Materials are published in Ukrainian, English and Russian Languages.

Issue is approved and recommended to publish at the decision of the Academic Council of Vinnytsia National Agrarian University, Act № 5 from 29 November 2019

All rights are reserved. The texts of articles, tables, graphics, formulas are reserved by copyright. Reproduction and translation of articles are permitted with the consent of the authors. The authors of the articles are responsible for the content and accuracy of publications, presented data and other information. The views expressed in the articles do not necessarily reflect the views of the editorial board and do not impose any obligation on it.

Signed for printing 29 January 2020

Format 60x84 / 8. Offset paper.

Offset Printing. pp. 15,0

Circulation 100.

№ 28

Published by Vinnytsia National Agrarian University

21008, Vinnytsia, 3 Soniachna str.

Subject of publishing activity license

SK №5009 from 10.11.2015

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
ШПИКУЛЯК О.Г., БІЛОКІННА І.Д. ІНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ І ПІДПРИЄМНИЦТВА	7-15
ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
КОВАЛЬЧУК С.Я. ФУНКЦІОНАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В КОНТЕКСТІ ЗЕЛЕНОГО ЗРОСТАННЯ	16-22
ГРИЦУК Н.В. ТУРИЗМ ЯК СТРУКТУРНИЙ КОМПОНЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ	22-30
ІННОВАЦІЙНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	
ГОЛОВНЯ О.М. ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	31-39
ДЖЕДЖУЛА О.М., КОБЗАР В.М. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	40-46
МУЛИК Т.О. ОЦІНКА СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	46-56
МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ	
ГУЦАЛЕНКО О.О., ПАВЛЮК М.М. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ РИНКОМ ПРОДОВОЛЬСТВА	57-66
ШИНЬКОВИЧ А.В. СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ АГРОФОРМУВАНЬ	66-73
МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ	
ZELINSKA O., KIPORENKO S. INCREASING THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES: WORLD EXPERIENCE	74-82
YURCHUK N. FUNCTIONING AND DEVELOPMENT OF PAYMENT SYSTEMS IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATIONS	82-94
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА	
ГУДЗЕНКО Н.М., КОРПАНИЮК Т.М., ПЛАХТІЙ Т.Ф. ПОДАТКОВІ НОВАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ	95-104
МАКОГОН В.В., ГОРОХ О.В., БРІК С.В. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОГО РІВНЯ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ РОСЛИННИЦТВА	104-111
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ	
ЗДИРКО Н.Г., МУЛИК Я.І. ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	112-122
ІЩЕНКО Я.П. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	122-132
КОЗАЧЕНКО А.Ю., ЧУДАК Л.А. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	133-140
ФАБІЯНСЬКА В.Ю. ОBOB'ЯЗКОВИЙ АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	140-153
ФОСТОЛОВИЧ В.А. ЦИФРОВІЗАЦІЯ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ	154-168
ДИСКУСІЇ	
ЛЕВЧУК К.І. РОЗВИТОК ПІДСОБНИХ ГОСПОДАРСТВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ВПРОДОВЖ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ 90-Х РОКІВ ХХ СТ.	169-174

ДУМКА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

ТОМАШУК І.В. ОРЕНДНІ ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

175-183

Журнал внесено в оновлений перелік наукових фахових видань України з економічних наук під назвою **"ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики"** (підстава: Наказ Міністерства освіти і науки України 21.12.2015 №1328).

Включений до міжнародних наукометричних баз і каталогів наукових праць:
Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського, Україна, сайт: <http://nbuv.gov.ua>
Google Академія, сайт: <http://scholar.google.com.ua>

Матеріали друкуються українською, англійською і російською мовами.

Номер схвалено і рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Вінницького національного аграрного університету, протокол № 5 від 29 листопада 2019 р.

Усі права застережені. Тексти статей, таблиці, графічний матеріал, формули захищені законом про авторські права. Передрук і переклад статей дозволяється за згодою авторів.

Відповідальність за зміст публікацій і достовірність наведених в них даних та іншої інформації, несуть автори статей. Висловлені у надрукованих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

Підписано до друку 29 січня 2020 року

Формат 60x84/8. Папір офсетний.

Друк офсетний. Ум. друк. арк. 15,0

Тираж 100.

Зам № 28

Віддруковано у
Вінницькому національному аграрному університеті
м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, 21008.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5009 від 10.11.2015

CONTENTS

ECONOMY AND EFFICIENCY OF PRODUCTION AND BUSINESS ACTIVITIES

SPYKULIAK O., BILOKINNA I. INSTITUTIONAL REGULATION IN PROVIDING DEVELOPMENT AGRARIAN SECTOR AND ENTREPRENEURSHIP 7-15

ECONOMICS OF MANAGEMENT AND PROTECTION OF THE ENVIRONMENT

KOVALCHUK S. FUNCTIONAL DIRECTIONS OF RURAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF GREEN GROWTH 16-22

HRYSCHUK N. TOURISM AS A STRUCTURAL COMPONENT-SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF THE STATE 22-30

INNOVATIONS AND INVESTMENT ACTIVITIES

GOLOVNYA E. INTRODUCTION OF INNOVATIVE FINANCING TECHNOLOGIES SOCIAL DEVELOPMENT 31-39

DZHEDZHULA O., KOBZAR V. MODERN TRENDS OF FINANCING HIGHER EDUCATION IN UKRAINE AND THE WORLD 40-46

MULYK T. ASSESSMENT OF THE STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF UKRAINIAN ENTERPRISES INVESTMENT ACTIVITIES 46-56

MANAGEMENT AND MARKETING

HUTSALENKO O., PAVLYUK M. SCIENTIFIC AND THEORETICAL FOUNDATIONS OF DEVELOPMENT OF THE MARKETING MANAGEMENT OF THE FOOD MARKET 57-66

SHINKOVICH A. ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT OF AGROFORMATIONS 66-73

MATHEMATICAL METHODS, MODELS AND INFORMATION TECHNOLOGIES IN ECONOMICS

ZELINSKA O. KIPORENKO S. INCREASING THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES: WORLD EXPERIENCE 74-82

YURCHUK N. FUNCTIONING AND DEVELOPMENT OF PAYMENT SYSTEMS IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATIONS 82-94

FINANCIAL AND CREDIT SUPPORT AND TAX POLICY

GUDZENKO N., KORPANIUK T., PLAKHTII T. TAX INNOVATIONS AND THEIR IMPACT ON THE EFFICIENCY OF THE TAX SYSTEM 95-104

MAKOGON V., HOROKH A., BRIK S. METHODOLOGICAL APPROACHES TO DETERMINING THE OPTIMAL LEVEL OF CREDIT FOR OPERATING EXPENSES OF CROP PRODUCTION 104-111

ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT

ZDYRKO N., MULYK Y. THE STATE FINANCIAL CONTROL IN THE SYSTEM OF ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF THE COUNTRY 112-122

ISHCHENKO Y. FEATURES OF THE ORGANIZATION OF ACCOUNTING FOR THE COSTS OF ORGANIC AGRICULTURAL PRODUCTION 122-132

KOZACHENKO A., CHUDAK L. METHODOLOGICAL APPROACHES TO COST ACCOUNTING AND COSTING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES 133-140

FABIYANSKA V. OBLIGATORY AUDIT OF FINANCIAL STATEMENTS IN THE CONTEXT OF AUDIT ACTIVITIES REFORMING IN UKRAINE 140-153

FOSTOLOVYCH V. DIGITALIZATION IN THE MODERN MANAGEMENT SYSTEM 154-168

DISCUSSION

LEVCHUK K. THE DEVELOPMENT OF SUBSIDIARY ENTERPRISES IN THE AGRICULTURAL ENTERPRISES OF VINNYTSIA REGION DURING THE FIRST HALF OF THE 90'S OF THE XX 169-174

VIEWPOINT OF A YOUNG SCIENTIST

TOMASHUK I. RENTAL LAND RELATIONS IN RURAL AREAS: THE MODERN CONDITION AND THE MAIN AREAS OF IMPROVEMENT

175-183

The journal is entered on an updated list of scientific professional editions of Ukraine on economic sciences called "**Economy. Finances. Management: actual issues of science and practical activity**" (Resolution of Ministry of Education and Science of Ukraine №1328 from 21.12.2015).

Included with the international scientometric databases and directories of scientific publications:
The National Library V.I. Vernadsky, Ukraine, site: <http://nbuv.gov.ua>
Google Scholar website: <http://scholar.google.com.ua>

Materials are published in Ukrainian, English and Russian Languages.

Issue is approved and recommended to publish at the decision of the Academic Council of Vinnytsia National Agrarian University, Act № 5 from 29 November 2019

All rights are reserved. The texts of articles, tables, graphics, formulas are reserved by copyright. Reproduction and translation of articles are permitted with the consent of the authors. The authors of the articles are responsible for the content and accuracy of publications, presented data and other information. The views expressed in the articles do not necessarily reflect the views of the editorial board and do not impose any obligation on it.

Signed for printing 29 January 2020
Format 60x84 / 8. Offset paper.
Offset Printing. pp. 15,0
Circulation 100.
№ 28

Published by Vinnytsia National Agrarian University
21008, Vinnytsia, 3 Soniachna str.
Subject of publishing activity license
SK №5009 from 10.11.2015

■ ЕКОНОМІКА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 330. 341. 2

DOI: 10.37128/2411-4413-2019-7-1

ІНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У
ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО
СЕКТОРУ І ПІДПРИЄМНИЦТВА ©

ШПИКУЛЯК О.Г.,
доктор економічних наук, професор,
учений секретар,
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»
(м. Київ)

БЛОКІННА І.Д.,
аспірантка
кафедри адміністративного менеджменту
та альтернативних джерел енергії
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

У даній статті зазначено сутність та важливість аграрного сектору економіки для розвитку нашої держави. Наведено різні визначення державного регулювання. Визначено роль держави в інституційному середовищі, зокрема через здатність створювати відповідні інститути, які підтримуються офіційними органами влади. Зазначено основні суб'єкти державного контролю та регулювання в аграрній сфері економіки, а також основні функції деяких із них. Описано проблему створення нормативно-правових актів у сфері аграрних відносин, котрі в подальшому не виконуються. Доведено важливість налагодження взаємозв'язку між державою та аграрним бізнесом. Наведено основні форми взаємодії держави та бізнесу, які існують на сьогодні в аграрній сфері України. Досліджено позитивний і негативний вплив інституційного забезпечення на поведінку і функціонування сільськогосподарських товаровиробників.

Ключові слова: інституція, інституційне забезпечення, інституційне регулювання, державне регулювання, аграрний сектор, інституційне середовище, аграрний бізнес

Табл.: 3. Рис.: 1. Літ: 13

**INSTITUTIONAL REGULATION IN PROVIDING DEVELOPMENT
AGRARIAN SECTOR AND ENTREPRENEURSHIP**

SPYKULIAK Olexander,
Doctor of Economics, Professor, Scientific Secretary,
National Science Center "Institute for Agricultural Economics"
(Kyiv)

BILOKINNA Ilona,
graduate student
Department of Administrative Management
and alternative energy sources
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)

In this article the essence and importance of the agrarian sector of the economy for the development of our state is stated. Different definitions of state regulation are given. The role of the state in the institutional environment, in particular, through the ability to create appropriate institutions supported by official bodies, has been identified. The main subjects of state control and regulation in the agrarian sector of the economy are mentioned, as well as the main functions of some of them. The problem of creating normative legal acts in the field of agrarian relations is described, which are not followed in the future. The importance of establishing a relationship between the state and the agrarian business is proved. The main forms of interaction between the state and business that exist today in the agrarian sector of Ukraine are presented. The positive and negative influence of institutional support on the behavior and functioning of agricultural producers is investigated.

Key words: institution, institutional support, institutional regulation, state regulation, agrarian sector, institutional environment, agrarian business

Tabl.: 3. Fig.: 1. Lit.: 13.

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ В ОБЕСПЕЧЕНИИ РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

ШПИКУЛЯК А.Г.,
доктор экономических наук, профессор, ученый секретарь,
Национальный научный центр «Институт аграрной экономики»
(г. Киев)

БИЛОКИННА И.Д.,
аспирантка
кафедры административного менеджмента
и альтернативных источников энергии
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Вінниця)

В данной статье указано сущность и важность аграрного сектора экономики для развития нашего государства. Приведены различные определения государственного регулирования. Определена роль государства в институциональной среде, в частности из-за способности создавать соответствующие институты, которые поддерживаются официальными органами власти. Указаны основные субъекты государственного контроля и регулирования в аграрной сфере экономики, а также основные функции некоторых из них. Описана проблема создания нормативно-правовых актов в сфере аграрных отношений, которые в дальнейшем не выполняются. Доказано важность налаживания взаимосвязи между государством и аграрным бизнесом. Приведены основные формы взаимодействия государства и бизнеса, которые существуют сегодня в аграрной сфере Украины. Исследовано положительное и отрицательное влияние институционального обеспечения на поведение и функционирования сельскохозяйственных товаропроизводителей.

Ключевые слова: институция,, институциональное обеспечение, институциональное регулирование, государственное регулирование, аграрный сектор, институциональная среда, аграрный бизнес

Tabl.: 3. Рис.: 1. Лит.: 13.

Постановка проблемы. Розвиток сучасної економіки та окремих її галузей, включаючи аграрну за ефектами статусу відзначається як трансформаційний, що потребує дієвого інституційного регулювання. Сучасний світ перебуває на етапі переходу до сталого розвитку в процесі якого аграрному сектору, підприємництву, відводиться провідна роль. Поряд із загальноекономічними контурами забезпечення такої логіки процесу, виділяються інституційні як складник правил і норм, традицій упорядкування відносин між економічними агентами ринку. Пріоритет пізнання заданого контексту проблеми полягає в тому, що аграрний сектор економіки – стабільна база забезпечення продовольчої безпеки, фундамент для нарощення експорту сільськогосподарської продукції та продовольства. Галузь є значимим гарантом задоволення потреб населення, а також фінансової стабільності усєї держави, адже привносить в національну економічну систему України значні обсяги доходів, які до того ж щороку збільшуються.

Також вважаємо, що ефективність аграрного виробництва є основним фактором, що впливає на продовольчу безпеку держави, розширення конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників, а також подолання проблем соціального, економічного характеру у сільській місцевості. Проте, на даному етапі розвитку, національна економіка переживає складні часи, оскільки, намагаючись брати активну участь у господарських процесах світового рівня, загострюється проблема конкурентоспроможності та ефективності сільськогосподарського виробництва.

Галузь подекуди все ще перебуває у стані інституційної турбулентності, зокрема що стосується формування ринку земель сільськогосподарського призначення, становлення малого агробізнесу, розвитку ринкової інфраструктури тощо. У зв'язку із цим існує потреба створення надійного та потужного інституційного забезпечення, котре виступає механізмом контролю і регулювання розвитку аграрного сектору, структуризації підприємницьких формувань. Основну роль у даному процесі контролю відіграє саме держава як загальноекономічний інститут, що

володіє монополією владного примусу для регулювання соціально-економічних і ринкових відносин. Таким чином розкриття піднятої проблеми буде методологічно доречним з урахуванням аспектів державного регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідницькі напрацювання в царині інституційного регулювання, розвитку аграрного сектору і підприємництва є досить широкоплановими. Публікаційна активність у їх оприлюдненні значна, зокрема в контексті піднятого питання значимими фундаментально, а також у прикладному аспекті є праці багатьох дослідників, зокрема за напрямками: визначення організаційно-економічних засад та ефективності функціонування аграрного сектору економіки, тенденцій розвитку підприємництва: М.Й. Малік, Г.М. Калетнік, Ю.О. Лупенко, В.В. Россоха; розкриття проблематики розвитку аграрного сектору національної економіки на інституційних засадах: Ю.М. Лопатинський, В.І. Кифяк, Г.О. Пчелянська; проблемних аспектів державного регулювати: В.С. Адамовська, О.Б. Тарнавська, Я.В. Алексеева та інші. Проте дана тематика потребує подальшого розроблення та вдосконалень, зокрема в частині її проєкції на інституційні зміни, які відбуваються повсякчас і потребують удосконалення чинників інституційного регулювання.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є обґрунтування засад теоретичного пізнання сутності і визначення характеристик значимості інституційного регулювання як механізму розвитку аграрного сектору і підприємництва.

Вклад основного матеріалу дослідження. Регулювання як функція, механізм, інституційний атрибут є апіорі вельми значимим для забезпечення поступального розвитку держави та її економіки, зокрема певних галузей, секторів. В світовій економічній думці вже давно склалися визнані розуміння суті-значимості аспектів інституційного регулювання економічних процесів, змодельованими вважаються функції, ролі державних інститутів з цього приводу. Висловлюючи нашу дослідницьку позицію в питанні сутнісних реляцій значимості інституційного регулювання у забезпеченні розвитку аграрного сектору та підприємництва, спробуємо синтезувати судження інших науковців. При цьому звертаємо увагу на квінтесенції змістовних характеристик державного регулювання.

Наприклад, В.С. Адамовська дотримується думки про те, що державне регулювання економіки – «це сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу держави на розвиток суспільного способу виробництва (в т.ч. продуктивних сил, техніко-економічних, організаційно-економічних та соціально-економічних відносин) для його стабілізації та пристосування до умов, що змінюються» [1]. Форми і методи регулювання притаманні інституціям, які уповноважені державою на виконання регулятивних функцій з реалізації політики сприяння розвитку продуктивних сил та виробничих відносин. Аналогічний контекст питання відзначаємо також щодо аграрного сектору й підприємництва. Відповідно авторське [1] бачення ролі-значимості держави в регуляторному механізмі сприяння розвитку економіки та окремих галузей, відповідає пріоритетизації саме владного примусу. Ми ж вважаємо, що інституційне регулювання – це багатопланова сукупність методів впливу на економічні та інші процеси з метою їх упорядкування, серед яких державні займають чільне місце.

У свою чергу О. Тарнавська вважає, що в економічному розумінні державне регулювання виступає як відокремлена функція, яка здійснюється відповідним апаратом. Хоча його природа і характер обумовлені так само природою і характером власне виробництва, функція державного регулювання здійснюється через свідому організаторську діяльність державного управлінського апарату [2]. Таким чином не буде помилковим розглядати державне регулювання серед чільної сукупності секторів інституційного. При цьому, доцільно зазначається, що в інституційному середовищі головна роль належить державі, зокрема через здатність створювати відповідні інститути, які підтримуються офіційними органами влади. Міцна держава – це сильні інститути, які за допомогою демократичних законів та процедур захищають права громадянина, підприємця, власності. Слабкий інституційний сектор підриває загальний економічний потенціал країни. У західних країнах держава ініціювала формування інституційного середовища залежно від ступеня розвиненості ринку та його здатності забезпечити урівноважений розвиток [3]. Дані проєкції думок і висновків засвідчує обґрунтованість розуміння суті-значимості інституційного регулювання у забезпеченні розвитку аграрного сектора і підприємництва, через призму державного управління.

Інституційне регулювання функціонально уособлює систему інституційного забезпечення, яка представлена системою правил, норм, традицій, законів, які встановлює держава, а також утверджує суспільство. Ці інституційні чинники відповідають статусам регуляторного впливу на

соціально-економічні процеси, галузевий розвиток, відтворюють заходи державної політики. Відповідно до Конституції України, єдиним законодавчим органом є Верховна рада України, яка формує законодавче забезпечення аграрного розвитку та механізм процесуальних дій їх реалізації. Саме Верховна рада України затверджує загальнодержавні програми соціально-економічного розвитку та визначає механізм їх реалізації через формування системи видів відповідальності та фінансового забезпечення.

Регулятивну політику в аграрному секторі здійснюють Президент України, Кабінет міністрів України, Національний банк України, центральні та регіональні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, державні спеціалізовані установи та організації.

Нині для України постає завдання розроблення механізмів державної аграрної політики щодо підвищення ефективності використання наявного потенціалу аграрного сектору економіки. З цією метою особлива увага має бути сконцентрована на створенні передумов для його інституційного забезпечення, яке, передусім, передбачає формування механізмів взаємодії держави та бізнесу, розвиток системи сільськогосподарського дорадництва у вигляді інформаційної та консультаційної допомоги сільськогосподарським товаровиробникам і сільському населенню, розвиток дрібнотоварного сільгоспвиробництва для забезпечення інтеграції особистих господарств населення у ринкові механізми функціонування аграрного сектору, підвищення ефективності функціонування саморегульованих організацій в агроподвольчій сфері з метою усунення надмірної регламентованості, децентралізації процесу прийняття управлінських рішень. Також необхідним є акцентування заходів державної аграрної політики на питаннях підвищення ефективності використання інструментів регулювання аграрного ринку, що сприятиме забезпеченню вільного прозорого руху сільськогосподарської продукції, згладжуванню цінових коливань, задоволенню потреб споживачів у якісних і доступних продуктах харчування, а також розвитку системи аграрної логістики як чинника підвищення прибутковості підприємств за рахунок зниження загальновиробничих витрат і досягнення цілорічного забезпечення населення продуктами харчування за доступними цінами [6].

Із часу набуття Україною незалежності прийнято понад 150 законів, пов'язаних із сільськогосподарською діяльністю й селом. Проте ситуація в сільській місцевості суттєво не поліпшилася. Загалом у державі діє велика кількість нормативно-правових документів у сфері регулювання аграрної сфери економіки, але значна кількість їх не виконується через брак фінансування, а тому має декларативний характер. Недостатня системність і неузгодженість законодавства України, а також його вибіркове виконання негативно впливає на виробництво та збут сільськогосподарської продукції. Реалізація існуючих положень нормативно-правових документів часто знаходиться не на належному рівні. Отже, є підстави стверджувати про необхідність удосконалення інституцій регулювання в аграрній сфері економіки [3].

Результати розвитку аграрного сектору і підприємництва як його рушійної сили значно залежать від інституційного регулювання, яке як ми відзначали може відноситися до державного впливу і впливу інститутів ринку. В умовах України ринковий контекст оцінки інституційного регулювання вказує на те, що інституції ринку виявилися більш сприятливі до мотивацій ефективного розвитку агросфери, ніж державні. Мотивація виробляти більший обсяг окремих видів продукції є сталою і за проекцією тренду в майбутньому збережеться. Правильність такого висновку доводимо оцінкою стану сільськогосподарського виробництва – за допомогою індексу продукції, який демонструє рівень змін фізичного обсягу виробництва за досліджуваний період (рис. 1).

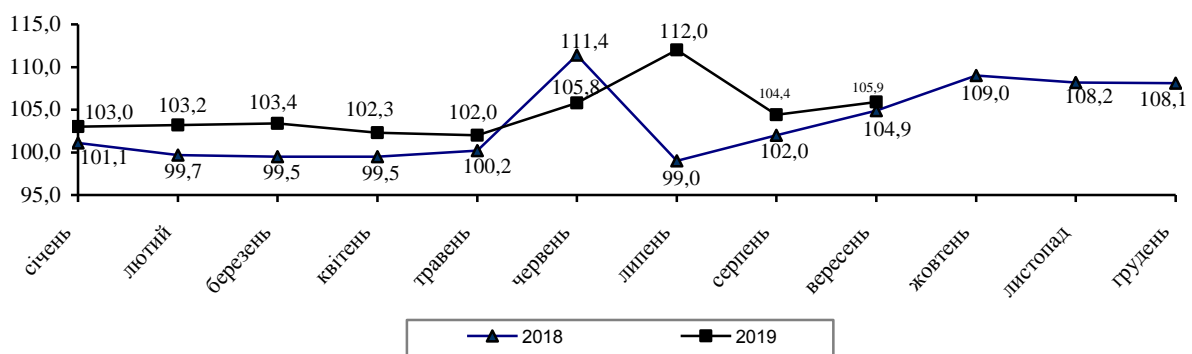

Рис. 1. Індекс сільськогосподарської продукції у січні–вересні 2019 року
Джерело: [10]

З рис.1. видно, що ситуація у 2019 році переважно позитивніша, порівняно із 2018 роком. Тобто індекси сільськогосподарської продукції в кожному місяці вищі, за винятком червня – в поточному році даний індекс становив 105,8, а в попередньому – 111,4. Загалом даний графік свідчить про збільшення фізичних обсягів виробництва сільськогосподарської продукції в 2019 році порівняно із 2018 роком.

В світлі оцінки впливу інституційного регулювання на розвиток аграрного сектору і підприємництва, значимим для науки є аналіз рівня рентабельності продукції в сільськогосподарських підприємствах (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень рентабельності продукції сільського господарства в підприємствах України¹ (%)

С/г продукція	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Культури зернові та зернобобові	15,8	2,4	25,7	42,6	37,8	25,0	24,7
Соняшник	44,9	28,2	36,7	78,4	61,9	41,3	32,5
Буряки цукрові фабричні	15,9	3,1	17,8	27,7	24,6	12,4	-11,4
Культури овочеві	1,1	7,5	14,5	32,0	15,3	9,9	13,3
Картопля	-17,4	22,4	9,9	24,6	0,6	10,0	6,8
Культури плодові та ягідні	9,6	127,5	65,8	58,3	25,0	35,4	6,4
Виноград	71,5	99,0	57,5	92,9	71,4	51,6	22,6
Молоко	1,8	13,1	11,1	12,7	18,6	26,9	16,1
Велика рогата худоба на м'ясо ²	-28,3	-41,3	-34,5	-16,9	-23,2	3,4	-17,7
Свині на м'ясо ²	1,8	0,2	5,6	12,6	-4,1	3,5	6,9
Вівці та кози на м'ясо ²	-32,8	-36,2	-43,0	-26,6	-31,5	-39,6	-16,6
Птиця на м'ясо ²	-2,4	-5,9	-12,6	-5,4	3,4	7,0	5,7
Яйця курячі ³	52,6	47,6	58,8	60,9	0,5	-9,0	5,4
Культури зернові та зернобобові	19,5	9,3	24,2	38,6	38,0	27,9	26,1
Соняшник	45,4	35,7	40,2	71,5	64,4	41,2	30,3
Буряки цукрові фабричні	14,2	8,2	20,9	16,1	32,7	20,0	-2,2
Культури овочеві	11,7	22,1	20,3	43,8	21,2	19,5	7,6
Картопля	-4,2	23,0	26,1	21,5	13,0	28,9	28,0
Культури плодові та ягідні	8,6	22,7	48,4	66,2	47,5	36,1	22,6
Виноград	62,9	33,4	-14,7	38,2	61,7	51,3	17,8
Молоко	4,9	21,4	19,7	20,5	23,3	25,9	18,0
Велика рогата худоба на м'ясо ²	-7,1	-13,7	-10,1	3,3	-0,1	-2,1	-6,4
Свині на м'ясо ²	-2,5	-5,0	1,0	2,4	-1,2	-6,7	1,1
Вівці та кози на м'ясо ²	-13,7	-2,6	-14,0	-2,9	6,0	-15,1	-3,7
Птиця на м'ясо ²	13,4	3,4	2,6	10,2	2,3	3,5	6,8
Яйця курячі ³	14,1	9,3

¹ Інформація сформована по підприємствах з основним видом діяльності: "Вирощування однорічних і дворічних культур", "Вирощування багаторічних культур", "Відтворення рослин", "Тваринництво", "Змішане сільське господарство", "Допоміжна діяльність у сільському господарстві та післяурожайна діяльність" та "Виробництво м'яса свійської птиці" (коди 01.1 – 01.6 та 10.12 за КВЕД ДК 009:2010).

² Без урахування передачі в переробку на власних виробничих потужностях.

³ За 2012–2016 роки наведено дані по великих і середніх сільськогосподарських підприємствах, які здійснювали сільськогосподарську діяльність.

Джерело: [11]

З таблиці 1 можна зробити висновок, що найрентабельнішим у 2018 році було виробництво соняшника і становило 32,5 %. Хоча порівняно із попередніми роками рентабельність даної культури зменшилась. Найменша рентабельність у 2018 році у великої рогатої худоби на м'ясо і становила -17,7%. Від'ємне значення рентабельності також мають вівці та кози на м'ясо – 16,6%, а також буряки цукрові -11,4%. Серед фермерських господарств найбільш рентабельним у 2018 році було вирощування соняшнику, зернових і картоплі.

Інституційне забезпечення механізму розвитку аграрного сектора України є, перш за все, прерогативою органів державної влади, які забезпечують формалізацію інституцій: створення формальних і закріплення неформальних за допомогою нормативно-правових механізмів [4]. Реалізація інституційної політики регулювання сприяє формуванню певного рівня конкурентоспроможності аграрного сектору, а значить розвитку підприємництва.

В загальному звіті конкурентоспроможності за 2017-2018 рр., який опублікований Всесвітнім економічним форумом у межах системної ініціативи щодо формування майбутнього економічного прогресу [13], зазначено що Україна за рівнем інституційного забезпечення розвитку бізнесу знаходиться на 118 місці із загальної кількості 137 країн світу. Детальний глобальний індекс інституційного забезпечення України за 2017-2018 рр. представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

Детальний глобальний індекс конкурентоспроможності України за 2017-2018 рр.

№	Складова	Рейтинг/ 137	Значення
1	Інституції	118	3.2
1.01	Права власності	128	3.3
1.02	Захист інтелектуальної власності	119	3.3
1.03	Поведення державних коштів	119	2.4
1.04	Довіра громадськості до політиків	91	2.5
1.05	Нерегулярні виплати та хабарі	106	3.2
1.06	Судова незалежність	129	2.3
1.07	Фаворитизм у рішеннях державних чиновників	111	2.4
1.08	Ефективність державних витрат	113	2.4
1.09	Тягар державного регулювання	81	3.3
1.10	Ефективність правової бази у вирішенні спорів	116	2.7
1.11	Ефективність правової бази в оскаржувальних нормах	122	2.5
1.12	Прозорість урядової політики	65	4.0
1.13	Втрати бізнесу від тероризму	122	4.1
1.14	Втрати бізнесу від злочинів та насильства	92	4.1
1.15	Організована злочинність	113	3.9
1.16	Надійність поліції	101	3.7
1.17	Етична поведінка фірм	102	3.4
1.18	Ефективність стандартів аудиту та звітності	123	3.6
1.19	Ефективність корпоративних рад	90	4.6
1.20	Захист інтересів акціонерів національних меншин	129	3.1
1.21	Ступінь захисту інвесторів	66	5.7

Джерело:[13]

З таблиці 2 ми бачимо, що в нашій країні складна ситуація щодо ефективності інституційного регулювання, пов'язана з інституційним забезпеченням бізнесу, в тому числі аграрного. Звичайно ж, усі інші аспекти інституційного регулювання також не є достатніми щодо створення безперешкодних умов для розвитку аграрного сектору і підприємництва в цілому.

Для того щоб держава контролювала та регулювала розвиток аграрної сфери необхідна її участь у процесі функціонування суб'єктів господарювання даного сектору. Тому досить важливим є налагодження взаємозв'язку між державою та аграрним бізнесом. Основними формами взаємодії держави та бізнесу, які у тій чи іншій мірі розвинуті на сьогодні в аграрній сфері України, є: державно-приватне партнерство; співпраця з розвитку аграрних кластерів і технопарків; взаємодія державних та місцевих органів влади із саморегульованими організаціями; партнерство на місцевому рівні щодо підтримки ініціатив сільських громад у розбудові соціальної інфраструктури сіл.

Механізм співробітництва між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, приватним сектором у вигляді державно-приватного партнерства дозволяє забезпечувати узгодження та врахування взаємних інтересів держави і бізнесу в реалізації спільних інноваційно-інвестиційних проектів, цільових галузевих програм тощо. Для держави основними перевагами такого партнерства є активізація інвестиційної діяльності, ефективне управління майном, підвищення ефективності ринкової інфраструктури, стимулювання підприємницької діяльності. Для приватного бізнесу переваги, насамперед, полягають у доступі до ресурсів, використанні яких раніше було неможливим, спрощенні дозвільних процедур, розширенні можливості отримання кредитів на пільгових умовах під державні гарантії.

Відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство» сферами застосування державно-приватного партнерства, які стосуються аграрного сектору, можуть бути реалізація проектів щодо забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем, а також з будівництва та/або експлуатації морських і річкових портів та їх інфраструктури [6].

Надзвичайно важливе значення для аграрної сфери на даному етапі трансформації має підприємництво. Підприємництво відіграє достатню роль у сталому розвитку аграрної сфери з економічної та соціальної точки зору, оскільки являється одним із факторів, що впливають на економічне зростання, забезпечення достатнього рівня зайнятості і збільшення доходів сільського населення. Тому держава постійно намагається контролювати і регулювати аграрне підприємництво.

Головною проблемою розвитку підприємництва в аграрній сфері є його інституціональне забезпечення – економічне та правове. На думку науковця, існуючі проблеми власності й підприємництва є найбільш значимими і впливовими, від стану їх розв'язання залежать ефективність вітчизняної структури аграрної економіки, а також мотивації підприємців працювати на благо суспільства [7].

Для вітчизняного аграрного підприємництва характерними є часті інституційні пастки, спричинені дефектами інституціоналізації. На практиці підприємець наслідую діючий інституційний (господарський) порядок або ж намагається його обійти, порушуючи правила. В цьому полягає парадокс ризику, бо за певних ситуацій, які можуть вибудуватися діями самого підприємця, або ж бути вбудовані в існуючий інституційний порядок, підприємець потрапляє в інституційну пастку, що погіршує рівень інституційної безпеки підприємства. Дилема інституційної пастки для підприємця – об'єктивна неспроможність вирішити будь-яку ситуацію законним, конкурентним способом для одержання прибутку, тому постає вибір – порушити норми, порядок або не порушувати та «програти». Зазвичай, підприємець мотивує свої дії саме вирішенням такого роду ситуації й у цьому – природа підприємництва [8].

Основними завданнями поліпшення інституційного забезпечення розвитку аграрних підприємств можна вважати ті, що створюють умови для здійснення головних функцій підприємництва: новаторської, організаційної, господарської, соціальної, особистісної (табл. 3).

Таблиця 3

Пріоритетні завдання удосконалення інституційного забезпечення розвитку аграрних підприємств

Реалізація функцій підприємництва	Зміст
Господарсько-організаційна	Збільшення кількості суб'єктів підприємницької діяльності, підвищення рівня ділової активності
	Поліпшення ресурсного та матеріально-технічного забезпечення суб'єктів підприємництва
	Підвищення рівня ефективності фінансово-господарської діяльності та посилення мотивації населення сільських територій до підприємницької діяльності
	Активізація інтеграційних та кооперативних процесів між суб'єктами малого підприємництва аграрної сфери та іншими секторами економіки
	Зниження трансакційних витрат суб'єктів підприємницької діяльності
	Забезпечення протидії рейдерству та протиправному захопленню майна, активів
Новаторська	Збільшення частки інноваційної продукції, випущеної підприємствами
	Розбудова інформаційно-консультативної інфраструктури
	Побудова служби дорадництва
Соціальна	Зростання показників: кількість шкіл, дитячих садочків, лікарень, доріг, культурних закладів, доріг з твердим покриттям, доступ до мережі Internet, сучасного зв'язку
Особистісна	Збільшення доходів від підприємницької діяльності мешканців сільських територій
	Підвищення привабливості способу життя на сільських територіях
	Можливість самореалізації і всебічного розвитку

Джерело: [12]

Крім запропонованих завдань удосконалення інституційного забезпечення розвитку аграрних підприємств у таблиці 2, ми вважаємо за необхідне вдосконалення системи кредитування, шляхом видачі «дешевих» кредитів для фермерських господарств та особистих селянських господарств. Як наслідок підвищиться рівень довіри суб'єктів господарювання до банків і до держави, в тому числі.

У свою чергу, держава за рахунок постійного моніторингу, своїх важелів впливу та поступовими змінами в інституційному забезпеченні намагається усувати створені інституційні пастки для сільськогосподарських товаровиробників. Проте даний процес дуже складний і потребує значних трудових, фінансових та інших затрат.

Висновки з даного дослідження. Підсумовуючи вище викладене, можна зробити такий висновок, що аграрна сфера економіки нашої держави потребує ефективного інституційного регулювання з боку держави. Остання це здійснює за рахунок створення належного інституційного забезпечення, постійного його вдосконалення відповідно до потреб вітчизняних аграріїв. Інституційне забезпечення здатне впливати на суб'єктів господарювання як позитивно, так і протилежно – негативно. Адже, на сучасному етапі розвитку аграрної сфери існує велика кількість інституційних пасток, котрі є достатньою перешкодою для нормального функціонування сільськогосподарських товаровиробників.

Список використаних джерел

1. Адамовська В. С. Механізм державного регулювання економіки та вибір напрямку економічної політики в сучасних умовах господарювання *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1063> (Дата звернення 20.04.2017)
2. Тарнавська О.Б. Проблемні аспекти державного регулювання агропромислового сектора. *Молодий вчений*. 2017. №6(46). С.506-510 (Дата звернення 14.05.2017)
3. Россоха В. В. Інституційне забезпечення управління господарською діяльністю аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2016. № 10. С. 73-82. (Дата звернення 21.09.2016)
4. Лопатинський Ю.М., Кифяк В. І. Розвиток аграрного сектора національної економіки на інституційних засадах : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. 248 с.
5. Алексєєва Я.В. Продовольча безпека України в режимі вільної торгівлі з ЄС: державний механізм забезпечення прозорості: дис. на здобуття к. н. з держ. управл.: 25.00.02/ Одеса, 2017. 279 с.
6. Стратегічні напрями інституційного забезпечення розвитку аграрного сектору в Україні. К.:НІСД, 2014. 45 с.
7. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи/ Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. та ін. К. : ННЦ «ІАЕ», 2014. 516 с.
8. Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. Розвиток аграрного підприємництва в умовах інституціональних трансформацій. *Економіка АПК*. 2017. №2. С. 5-16. (Дата звернення 15.01.2017)
9. Калетнік Г.М., Шпикуляк О.Г., Пчелянська Г.О. Інститути інфраструктури та ціноутворення у розвитку аграрного ринку: регіональний аспект : моногр. Вінниця: ТОВ «Фірма «Планер», 2012. 324 с.
10. Експрес-випуск «Індекс сільськогосподарської продукції у січні–вересні 2019 року». Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
11. Статистичний збірник «Сільське господарство України» 2018 рік. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. Інституціоналізація аграрного підприємництва: трансформація та ефективність. *Економіка АПК*. 2010. № 7. С. 132-139
13. The Global Competitiveness Report 2017–2018. World Economic Forum. URL:[http:// www3.weforum.org /docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf](http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf)

References

1. Adamovska, V. S. (2017). Mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання ekonomiky ta vybir napriamku ekonomichnoi polityky v suchasnykh umovakh hospodariuvannya [Mechanism of state regulation of economy and choice of direction of economic policy in modern conditions of management]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. – *Public Administration: Improvement and Development*, 4. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1063> [in Ukrainian].
2. Tarnavska, O. B. (2017). Problemni aspekty derzhavnoho rehuliuвання ahropromyslovoho sektora [Problematic aspects of state regulation of the agro-industrial sector]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, №6 (46), 506-510 [in Ukrainian].

3. Rossokha, V. V. (2016). Instytutsiine zabezpechennia upravlinnia hospodarskoiu diialnistiu ahrarnykh pidpriemstv [Institutional support for managing the economic activity of agricultural enterprises]. *Ekonomika APK – APK economy*, 10, 73-82 [in Ukrainian].
4. Lopatynskiy, Yu.M. & Kyfiak, V. I. (2014). *Rozvytok ahrarnoho sektora natsionalnoi ekonomiky na instytutsiinykh zasadakh [Development of the agricultural sector of the national economy on an institutional basis]*. Chernivtsi : Chernivetskyi nats. un-t [in Ukrainian].
5. Alieieksieieva, Ya.V. (2017). Prodovolcha bezpeka Ukrainy v rezhymi vilnoi torhivli z YeS: derzhavnyi mekhanizm zabezpechennia prozorosti [Ukraine's Food Security in Free Trade with the EU: State Transparency Mechanism]. Candidate's thesis. Odesa [in Ukrainian].
6. Stratehichni napriamy instytutsiinoho zabezpechennia rozvytku ahrarnoho sektoru v Ukraini [Strategic directions of institutional support of development of agrarian sector in Ukraine. (2014) K.:NISD [in Ukrainian].
7. Lupenko, Yu. O., Malik, M. Y., Shpykuliak, O. H. & et al. *Innovatsiine zabezpechennia rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy: problemy ta perspektyvy [Innovative provision of agricultural development of Ukraine: problems and prospects]*. K. : NNTs «IAE» [in Ukrainian].
8. Malik, M.I. & Shpykuliak, O.H. (2017). Rozvytok ahrarnoho pidpriemnytstva v umovakh instytutsionalnykh transformatsii [The development of agrarian entrepreneurship in the context of institutional transformations]. *Ekonomika APK– APK economy*, 2, 5-16 [in Ukrainian].
9. Kaletnik, H.M., Shpykuliak, O.H. & Pchelianska, H.O. (2012). *Instytuty infrastruktury ta tsinoutvorennia u rozvytku ahrarnoho rynku: rehionalnyi aspekt [Institutes for Infrastructure and Pricing in Agricultural Market Development: A Regional Aspect]*. Vinnytsia: TOV «Firma «Planer» [in Ukrainian].
10. *Ekspres-vypusk «Indeks silskohospodarskoi produktsii u sichni–veresni 2019 roku» [Express Issue "Agricultural Product Index January-September 2019"]*(2019). Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from: www.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian].
11. *Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Ukrainy» 2018 rik [Statistical collection "Agriculture of Ukraine" 2018]* (2019). Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from: www.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian].
12. Malik, M.I. & Shpykuliak, O.H. (2010). Instytutsionalizatsiia ahrarnoho pidpriemnytstva: transformatsiia ta efektyvnist [Institutionalization of agrarian entrepreneurship: transformation and efficiency]. *Ekonomika APK– APK economy*, 7, 132-139 [in Ukrainian].
13. *The Global Competitiveness Report 2017–2018*. World Economic Forum. Retrieved from: [http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017 % E2 % 80 % 93 2018.pdf](http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%20E2%80%932018.pdf) [in English].

Відомості про авторів

ШПИКУЛЯК Олександр Григорович – д.е.н., професор, учений секретар Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (e-mail: shpykuliak@ukr.net)

БІЛОКІННА Ілона Дмитрівна – аспірантка кафедри адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії Вінницького національного аграрного університету (21036, м. Вінниця, вул. Келецька 50-Б, e-mail: i.bilokinna@gmail.com)

ШПЫКУЛЯК О. – doctor of economic sciences, professor, scientific secretary National Research Center "Institute of Agrarian Economics" (e-mail: shpykuliak@ukr.net)

BILOKINNA I. – Postgraduate, Department of administrative management and alternative energy sources of Vinnytsia National Agrarian University (21036, Vinnytsia, Keletska street, e-mail: i.bilokinna@gmail.com)

ШПИКУЛЯК Александр Григорьевич – д.э.н., професор, учений секретар Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (e-mail: shpykuliak@ukr.net)

БИЛОКИННА Илона Дмитриевна – аспирантка кафедры административного менеджмента и альтернативных источников энергии Винницкого национального аграрного университета (21036, г. Винница ул. Келецкая 50-Б, e-mail: i.bilokinna@gmail.com)

